

teorològic rimant amb *Canciás*, 1965), etc.

DERIV.: ¹ *Bovà* (pa ~, cf. la garrofa o pa boval d'Eivissa, infra). *Bovada*: un derivat en *-ada* de *bou*, no es pot dir que no hagi existit en data preliterària i deixat algun descendent toponímic en aquesta forma o bé derivats, però amb molta menys extensió de la que donaren a entendre Balari (*Orig.*, 624) i Simonet (*Glos.*, s. v. moss. *boyátha* «manada de bueyes», MzPi., *Orig.*, 439), que hi confonien *BUADA* i algun altre homònim (amb aquest va també la *boval del forn*).

Boval adjectiu aplicat a certs gèneres de plantes, com la vinya i el vi: a Montroí el *vi boval* és el vi negre més bo del terme (1962) ja en el S. xv; «planta trià / stranya, pus sana, / de muntalbana, / boval, negrella — / no ferrandella / ni monestrell — / mallol novell / volent plantar», *Spill*, v. 13433. *Jonc boval*, espècie costera (d'on *əğ ğembuval* accident coster, a Maó, 1964). *Garrofa boval* eiv. (dolça i tendra, que la gent menja «fornetjada», en lloc de pa), i d'ací *individu boval* o *bovalenc* «flojo y tardo». ² Substantivat una *boal* mall. «corral de bous», Joan Rosselló, *Manyoc de Fruita Mall.*, 117; *Vocab. del B. de Llana de Manacor* (BDLC VII, 171, 172); a St. Llorenç des Cardassar, en una part del terme que havia estat independent, m'ensenyaven diverses *païsses* enderrocades dient-me que «encara hi havia ses *boals*»; però sovint s'aplica als d'un altre bestiar gros: «aquesta *boal* se va esbucar i matà ses egos» em deien a Estellencs; també a Menorca: «l'amo l'envià a replegar es boví: servia de *boval* una cova de Biniguarda i s'hi aturà per treure païa», «a Albranca arresseraven els bous dins una covassa --- que per això se diu encara *sa Bovals*», Camps i Merc., *Folkl. Men.* II, 40, 49; i el mot s'havia estès molt al Nord per terres d'Oc, fins al Cantal (*La Boal, La Boual*, 5 com a nom de poblets o domaines, un de documentat des de 1310, Amé, *Dict. Topogr.*).

Bo(v)alar 'pasturatge de bous', derivat del mot precedent, fou terme de gran extensió i antiguitat en terres del Nord valencià i aragonès: «cerrada o camp tancat a on pasturen los bous», maestr. (Ga. Girona), que ja trobem documentat des del S. XIII: «damus vobis et vestris *bovalare*», Carta de població de Fredes, a. 1266 (maestr. al trifini amb Tort. i Matarranya), BSCC XIV, 340; «sobre los *bovalars* en los términos dels Ferreginals, Cénia y Ulldecona», a. 1373 (Lli. Priv. d'Ulldecona, 177, 180), i en J. Roig, *Spill*: «fon-se-n anada / casa logar / al *bovalar* / dels Agustins», v. 4156, «Messies fon: / no l'han cregut, / han-ne perdut / lur *bovalar*, / en l'amprivat / --- en prats, pastura», v. 14507; avui hi ha la devesa o *bovalar* que forma la capçada de la Mola d'Ares (BSCC XIV, 129), el Barranc del *Bovalar* a Benafígols, etc.; cosa que continua pel Matarranya («por cada empara, seis dineros en el *boalar*, doce fuera» en la carta de població de Maella de 1277, J. Ejerique, *Bol. Hist.-Geogr. Arag.* I, 44).

Anàlogament s'estén tot al llarg de l'Alt Aragó: *O Gualar* a Torla (Kuhn, *RLiR* XI, 215), *Bubalar* (o *devesa*) de la Ripera (a l'alt Bolàtica, de Panticosa,

1966), *boalar* o *boyaral* a Echo (Kuhn, l. c. i *ZRPb.* LV, 602); allí anoto jo que Santidoro és «en el *boyaral* de Ciresa» (1966), i formes paral·leles trobo més a l'E.: «la Fuente de las Estacas está en el *boyaral*» ('devesa') em diuen a la Vall de Tena (Sandiniés), un altre cap als Buxarrale de Saqués; i a la de Gistau s'havia usat com a adjectiu: «el año que será sembrado y *voaral* Estigues» en un doc. de 1602, que copio a l'ajuntament de Plan; i també a Benasc, com a substantiu.³ Variant que també ha existit en gascò: *buwelá* 'pasturatge reservat al vacum', a Guchèn, Vall d'Aura, *Bouts d. M.* IX, 196,⁴ i en català tortosí⁵ i moss.⁶ *Al-boayal* en el Rep. de València, 373. *El Boayal* a Purchil, Granada (Simonet, s. v.).

Bovalatge id., *Cost. de Tortosa*, S. XIII, I, II, 2. *Bovaler*. *Bovater* (*AlcM*).

Bo(v)atge 'dret que cobraven els nostres reis en coronar-se' [documents S. XIII, i Cròn. Jaume I i Cerimoniós] «de l'affranquiment que'l senyor En Jacme Rey de Malorches fe del salí e dels *boatges* --- servitude scilicet que *bovatium* nuncupatur», a 1303 (Cartoral de Vfr. de Conflent, fº 15v). *Bover* o *boer* 'pastor de bous' [fi S. XIII «algun *boers* encauceren lo lop», *VidesR*, fº 234v1, traduïnt «aratores post lupum inclamantes, 715.3]; *boer* m., ross. J. Seb. Pons, *Canta-Perdiu*, 174; *lo boué* a Cardós (Tavascan, 1934); *boera* 'pastora' blanenc;⁷ subst. 'pasturatge de bous' en el Capcir (Formiguera, 1960); a Menorca *bouér* (*bué*) 'corral de bous' («stall für rindvieh», Arx. Salvador II, 323); Camps i Merc., *Folkl. Men.* II, 49: «en aquell temps no hi havia *boués*, arresseraven els bous dins una covassa» (i així ho anoto a Ciutadella i a Ferreries, 1964).

Caragol bover com a nom d'una mena de caragol més gros que les caragoles blanques i negres, sembla ser general a les Balears i tot el Principat on m'era ben familiar de Barcelona, Sant Pol de Mar, etc. i l'anoto en el Priorat (Torroja, 1936), a Cardós (Estaon, 1934) i a l'Alt Empordà (Ventalló, 1958); del català passà ja al sard *boveri* (*sizzigorru boveri*), del qual tractaren Nigra, Schuchardt (*ZRPb.* xxxviii, 320) i Jud (*VRom.* VI, 256-7); però, tot i que hi ha també un ven. *bovolo* 'caragol', i altres formes anàlogues, en el Nord d'Itàlia, no crec que ni per a aquestes s'hagi de pensar en derivats del ll. *BO(V)A* 'gran serp', puix que no semblen separables de la denominació catalana i sarda, i és més convincent semànticament suposar que foren anomenats així (per contrast amb la *caragola* més petita) a manera de ponderació: 'caragol gros com un bou', 'petit bou' (*bòvolo*).

Boerat 'pastor de bous', sobretot ross., i allí ja antic («N'Antoni, qui stava per *boerat*», a. 1425, Alart, *InuLiCat.*, s. v. *boberat*; «Bernard Ros, *boarat* del Mas Coronat», a. 1616, *borats* «bouvièrs», a. 1767, docs. de Tuïr (Desplanque, *Arch. Thuir*, 100a, 50a); també en parlars occitans: b.-aran. *boarat*, Luixon *bouarat* «bouvier» (Schmitt, *Termin. Pastorale*, p. 3) i generalitzat el sentit fins a significar «jeune valet employé à labourer», roerg. *bougyrat*, *bouoyrat*, *boueyrat* (Vayssier): com ho ensenya la forma baix-ara-